

ЕЛКА ЈАЧЕВА-УЛЧАР

Институт за старословенска култура

ул. „Кичевско Цаде” б.б.

Прилеп, Македонија

ЛЕКСЕМИТЕ ОД ТУЃО ПОТЕКЛО ВО ТОПЕНИМИЈАТА ОД ТИКВЕШКИОТ РЕГИОН

Истражувањето покажа дека во топонимјата на Тиквешкиот регион се среќаваат голем број лексеми од туѓо потекло. Во статијата се разгледуваат повеќе топоними во кои се вложени апелативи од супстратната, грчката, латинската, германската и турската лексика.

Пред да ја започнеме елаборацијата на темата што е зацртана во насловот, најпрво, би сакале да ги наведеме географските граници на теренот на кој се евидентирани соодветните топоними, како и генералните заклучоци во врска со нивното потекло.

Тиквешкиот регион, кој уште се вика Тиквеш и Тиквешкиот регион, се наоѓа во јужниот дел на Македонија по течението на реката Вардар. Тиквеш, всушност, претставува пространа и ниска котлина во средно Повардарје, чија површина изнесува 2050 км². Работ на котлината е највисок на југ со Мариовско-Мегленските Планини, а најнизок е работ кон север, наспроти Велес, Овче Поле и Штип. Низ Тиквешката котлина течат неколку поголеми реки. Најважни се долините на р. Вардар и клисурестата долина на р. Црна. Тиквешкиот регион е пресечен и со клисурата на Бабуна која веднаш потоа се влева во Вардар под Велешката Клисура. Од преостанатите внатрешни долини, според големината, се истакнуваат долините на реките Раец, десна притока на р. Црна, како и Велика и Бошавица, десни притоки на р. Вардар¹.

Тиквешкиот регион, како дел од поголемиот макропростор Македонија, во поглед на населението, од најстари времиња до денес, претрпела многубројни и разновидни промени. Ова се должи на фактот што

---

¹ В. С. Радовановиќ, *Тиквеш и Рајец*, Населба и порекло становништва, књ. XVII, Београд 1924, 133–134.

во Тиквешкијата, отсекогаш по текот на р. Вардар водела главната надолжна комуникација на Балканскиот Полуостровот, така што тука поминувале сите главни струи на народи и историски настани, и тоа како во правецот север-југ и обратно, така и во правецот исток-запад и обратно². Интензивните движења и мешања на различни етноси на овој простор се рефлектирале и во топонимите кои, како најотпорни лексички единици, опстанале до денес. Поради ова топонимите во Тиквешкијата имаат хетерогено потекло: најголемиот процент се словенски топоними, а се среќаваат и доста несловенски, од кои најмногубројни се оние во чија основа се вградени турцизми. Во продолжение од нашево излагање ние ќе се задржиме на неколку туѓи лексеми, кои послужиле како база за создавање на определени топоними од Тиквешкиот регион и тоа по следниов редослед: супстратна лексика, грчка лексика, латинска лексика, германска лексика и турска лексика. Во секое од наведените потпоглавја, по азбучен редослед, ќе се разгледуваат апелативи од именски и од придавски основи.

Супстратна лексика

Во топонимијата на Тиквешкиот регион се среќаваат поголем број апелативи од супстратно потекло, коишто се вградени во основата на топоними од овој терен.

Супстратниот апелатив *биџор* е вграден само во еден топоним од Тиквешкиот регион. Тоа е хидронимот *Бџороџ*, со кој се означува име на извор под бигор во с. Копришница, Неготинско.

И апелативот *карџа*, исто како и претходниот апелатив е вграден само во еден топоним од Тиквешкијата. Тоа е топонимот *Карџиџе* со кој се именува спила во дол кај с. Пепелиште, Неготинско.

Како поинтересен од топонимите во кои се вградени супстратни лексеми го разгледуваме потамонимот *Луда Мара*, десна притока на р. Вардар³. Карактеристично за оваа река е тоа што таа на теренот многу често се излева и зад себе остава блатни наноси. Потамонимот *Луда Мара* претставува сложена топонимиска формација, составена од две компоненти *Луда* и *Мара*. Првата компонента *Луда* се среќава и во имиња на други реки⁴ и за неа се смета дека таа како квалификатив

---

² Ibidem, 164–165.

³ Оваа река во Тиквешкијата е позната и како: *Вайџаџка Река*, *Велика*, *Сџара Река*, *Курјачка Река* и *Кавадаречка Река*. Види: Љ. Станковска, *Несловенски апелативи во македонската топонимија*, 36. реферати од XXIX научна конференција одржана во Охрид од 19–20 август 2002 год., Скопје 2003, 435.

⁴ Сп.: *Луда Јана*, *Луда Камчија*, реки во Бугарија. Види: Ibidem, 435.

е подоцна додадена кон постарите имиња на реките. Етимологијата на атрибутот *Луда* во науката се поврзува со прасловенската придавка *ludъ ‘чукнат, немирн, бесен’. Љ. Станковска предлага нова етимологија на лексемата *луда* и неа ја поврзува со индоевропскиот корен **leud(h)*, со значење ‘блато, глиб’, при што допушта постоење на лексемата *ludas или *ludias во бригискиот јазик со кои би се покривало значењето ‘блато, глиб’ или ‘блатен, глибав’. Втората компонента *Мара*, пак, претставува хидрографски апелатив *mara со значење ‘голема вода, река; мочур, блато’ и има супстратно потекло⁵. Од досега изложеното произлегува дека значењето на потамонимот *Луда Мара* може да биде ‘бесна река’, но и ‘блатна река или блатна вода’. Поради горенаведените карактеристики на оваа река на самиот терен, за нас е поверојатно второто значење, од што произлегува дека потамонимот *Луда Мара* не е хибриден (составен од прасловенска и супстратна лексема), ами дека и двете компоненти на овој потамоним имаат супстратно потекло.

Во рамките на топонимите од Тиквешкиот регион во кои се вградени апелативи од супстратно потекло ги наведуваме и оние топоними во чија основа е вложен апелативот *сѝраџа*. Со овој апелатив се означува ‘тесно место каде што се молзеле овците’⁶. Апелативот *сѝраџа* е вграден во два сложени микропоними од Тиквешкијата. Тоа се : *Дукова Сѝраџа* и *Камена Сѝраџа*. Во овие два топонима апелативот *сѝраџа* се јавува во улога на центар на именската група, поставен на втората позиција во синтагмата.

Со директна топонимизација на апелативот *ѝумба* ‘возвишение, рид’⁷ во Тиквешкијата се именуваат поголем број физиографски објекти и тоа: *Тумба*, пасиште под селото (с. Кесендре, Кавадаречко); *Тумба*, рид со пасиште (с. Фареш, Кавадаречко); *Тумба*, месност (с. Мрзен Ораовец, Кавадаречко); *Тумбаѝа*, рид со ниски дрвја (с. Добротино, Кавадаречко); *Тумбаѝа*, камењар (с. Кошани, Кавадаречко); *Тумбаѝа*, ритче со ниви, грипа и смрека (с. Праведник, Кавадаречко); *Тумбаѝа*, ридно место со ниви (с. Шешково, Кавадаречко); *Тумбаѝа*, ниви (с. Грниково // Гърниково, Кавадаречко); *Тумби*, ниви (с. Цидимирци, Неготинско); *Тумбиѝе*, мали тумбички со ниви (с. Дреново, Кавадаречко) и *Тумбиѝе*, ниви (с. Клиново, Кавадаречко). Како што може

⁵ Ibidem, 435-437.

⁶ П. Хр. Илиевски, *Балаканолошки лингвистички сѝудии*, Скопје 1988, 524.

⁷ П. Илиевски го наведува апелативот *ѝумба* како супстратен кој денес се среќава и во словенските и во несловенските балкански јазици. Види: Ibidem, 259, 523.

да се забележи од горенаведените топоними, апелативот *џумба* во топонимите од Тиквешијата се јавува во единска неопределена форма: *Тумба* и во определена форма: *Тумбаџа*, а се јавува и во множинската неопределена форма: *Тумби*, но и во определена: *Тумбиџе*. Во контекст на апелативот *џумба* вредни за споменување се и дијалектните деминутивни форми на овој апелатив, *џумбаре* и *џумбарка*, кои ги среќаваме во следниве топоними: *Тумбаре*, месност (с. Сирково Кавадаречко); *Тумбаре*, голо тумбарче (с. Драдња, Кавадаречко); *Тумбаркаџа*, ритче со пасиште (с. Грбовец, Кавадаречко) и *Тумбаркаџа*, ритче со грипа и смрека (с. Добротино, Кавадаречко).

Старобалканскиот апелатив *џумба* е вграден и во повеќе сложени топоними. Во нив овој апелатив се јавува како центар на именската група и обично е на втората позиција: *Васелова Тумба*, *Голема Тумба*, *Големџа Тумба* (< *Големаџа*), *Дева Тумба*, *Јофчева Тумба*, *Корчанова Тумба*, *Мала Тумба*, *Малџа Тумба* (< *Малаџа*), *Појова Тумба*, *Смилова Тумба* и *Црквона Тумба*. Во овој контекст исклучок прави топонимот *Тумбаџа Сираџоџка*, со кој се именува пасиште во тумба во с. Бунарче, Кавадаречко. Во овој топоним апелативот *џумба*, исто како и во претходниот случај има улога на центар на именската група, со разлика што овојпат апелативот е во иницијална позиција. Во основата на атрибутот *Сираџоџка*, пак, од истиов топоним, се наоѓа ојконимот *Сираџо*. Атрибутот е образуван со суфиксот *-ска* за ж. род, чиј машки род гласи *-ски* (< стсл. суф. *-скъ*) при што тој овде има секундарно-топонимиска функција. Во семантички поглед топонимот *Тумбаџа Сираџоџка* означува 'тумба која се наоѓа или му припаѓа на атарот на селото *Сираџо*'⁸. Од супстратните лексеми ја наведуваме и лексемата *чука* која во Тиквешијата послужила за образување на повеќе едночлени и двочлени микротопонимски формации. Тоа се еднокомпонентните ороними: *Чука*, *Чукаџа*, *Чуки*, *Чукиџе*, *Чукџа* (< *Чукаџа*), *Чукаџа*, *Чукаџа*, *Чукиџе* и двокомпонентните: *Амсоваџа Чука*, *Балџова Чука*, *Бела Чука*, *Белова Чука*, *Бојкова Чука*, *Висока Чука*, *Върла Чука*, *Гола Чука*, *Голаџа Чука*, *Голи Чуки*, *Голоџан Чука*, *Горна Чука*, *Долна Чука*, *Елови Чуки*, *Јанкулова Чука*, *Кофилска Чука*, *Кочева Чука*, *Коџа Чука*, *Кулуџерски Чуки*, *Курова Чука*, *Курџишова Чука*, *Мемова Чука*, *Мислова Чука*, *Модра Чука*, *Момина Чука*, *Орлова Чука*, *Пејрова Чука*, *Појова Чука*, *Појчука*, *Рисџоџка Чука* (< *Рисџовска*), *Сирџова Чука*, *Узунова Чука* и *Црвена Чука*. Со овие топоними на теренот, главно, се означуваат ридови и возвишенија.

⁸ Ојконимот *Сираџо* е изведен од личното име *Сираџо* < *Сираџоси* (забел. Е. Јачева-Улчар).

Лексеми од грчко потекло

Во неколку топоними од Тиквешкијата се вградени лексеми од грчко потекло.

Во основата на атрибутот од сложениот топоним *Канáйшин Дол*, со кој се именува 'дол со вода' во с. Галиште, Кавадаречко, е вложена именката од грчко потекло *канáйша* (< грч. κανάτι), чие значење е 'стомна, односно глинен сад со две уши за вино и вода'⁹. Суфиксот *-ин* во атрибутот *Канáйшин* е добиен од придавскиот суфикс *-ен* (< сѝсл. -ѝнъ), при што вокалот *и* е добиен од вокалот *е* по пат на редукција, којашто е карактеристична за тиквешкиот говор. Микротопонимот *Канáйшин Дол* е метафорично име, чие значење е 'дол кој личи на каната или дол во кој се собира вода како и во каната'.

Со директна топонимизација на грчката придавка *мавер* (< грч. *ἄριδ*. μαύρο) 'црн, темен'¹⁰ настанал топонимот *Мавер*, со кој се именува мешана шума во с. Галиште, Кавадаречко.

Во хибридниот сложен топоним *Порази Чаир*, со кој се именува местност во с. Кошарка, Неготинско се вложени два апелатива од туѓо потекло. Првиот сегмент од овој топоним има грчко потекло, а вториот турско. Имено атрибутот *Порази* е изведен од грчкиот апелатив βορέας чие значење е 'север, северен ветар'¹¹, а со апелативот *чаир* во турскиот јазик се означува 'ливада'. Слободната интерпретација на овој топоним би била следнава: 1. ливада што се наоѓа на северна страна, или 2. ливада во која често дува северен ветар.

Делот посветен на топонимите во кои се вградени апелативи од грчко потекло го заокружуваме со ојконимот *Паликура*¹². Селото *Паликура* лежи на работ од повисоката тераса на десната страна на р. Црна¹³. Според В. Радовановиќ ова село претставува многу стара населба, чиешто поранешно население се изгубило¹⁴. Кај В. Кънчов селото е забележано како *Паликура* и постои податок дека населението во ова село, главно, било христијанско¹⁵. Ојконимот *Паликура* е сло-

⁹ Български етимологичен речник, том II, София 1979, 199.

¹⁰ Български етимологичен речник, том III, София 1986, 596.

¹¹ Оваа лексема во нашиот јазик е дојдена со турско посредство. Види: Н. П. Ковачев, *Топонимията на Троянско*, София 1969, 196.

¹² Сп. ојконим *Палеохори*, село во Гребенската каза, кај В. Кънчов, *Избрани произведения*, т. II, София 1970, 575.

¹³ В. С. Радовановиќ, *Тиквеш и Рајец*, Населба и порекло становништва, књ. XVII, Београд 1924, 450.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ В. Кънчов, *Избрани произведения*, т. II, София 1970, 454.

женка составена од придавката *παλαιός* што значи ‘стар’ и именката *χωρίον* со значење ‘село’. По подведувањето под ист акцент на овие две лексеми, како и по извршената фонетска адаптација на овој ојконим кон македонскиот јазик, се добила денешната форма *Паликура*.

Лексеми од латинско потекло

Во топонимскиот материјал што е предмет на опсервација во нашата статија се среќаваат и поголем број микротопоними во кои се вложени лексеми од латинско потекло.

Именката *касџел* која води потекло од латинската именка *castellum*, чие значење е ‘замок’¹⁶ се одразила во оронимот *Касџел*, кој претставува име на рид во с. Сирково, Кавадаречко.

Апелативот *клицура* < лат. *clausura*¹⁷ со значење ‘теснец’ послужила за образување на две еднокомпонентни и повеќе двокомпонентни топонимски формации. Еднокомпонентни се топонимите *Клицура* и *Клицураџа*, во определена и неопределена форма, образувани со директна топонимизација на апелативот *клицура*. Нечленуваниот топоним *Клицура*, всушност, е име за едно село што се наоѓа во близината на гр. Неготино. Сложените топоними во кои именката *клицура* се јавува како центар на именската група се следниве: *Барова Клицура*, *Дреновска Клицура*, *Фаришка Клицура* и *Зџројолска Клицура*. Како што може да се забележи во сиве овие топоними атрибутот е изведен од ојконим. Во ојконимот *Клицурско Сџаро Село* и во хидронимот *Клицурска Река* (река, д. пр. на Вардар, долга 6 км) ојконимот *Клицура* е вложен во основата на придавската компонента од атрибутската синтагма, која е образувана со помош на посвојниот суфикс *-ско* за ср. р., односно *-ска* за ж. род, чиј машки род гласи *-ски* (< стел. суф. *-скъ*) при што овде тој има секундарно-топонимиска функција. Во овој контекст ја наведуваме и деминутивната дијалектна форма на апелативот *клицура*, која во овој крај гласи *клицурка* и која послужила за именување на идентичен топоним *Клицурка*, со кој се именува месност кај с. Долни Дисан, Неготинско.

Лексемата *кукол/кукул*, која е евидентирана уште во старословенскиот јазик како *коуколь*, претставува заемка од латинскиот, чија ори-

¹⁶ Български етимологичен речник, том II, София 1979, 264.

¹⁷ Според П. Илиевски зборот е од латинското *clausus, clausura*, изведено со суфиксот *-ura* за апстрактни именки, а во нашиот јазик е дојден преку средногрчкото *κλειούρα*, вкрстено со *κλείς, κλείω* ‘клуч, затвора’. Види: П. Хр. Илиевски, *Балканолошки лингвистички сџуди*, Скопје 1988, 459.

гинална форма гласи *siculla*; *kukul*¹⁸. Овој апелатив со кој се означува 'издигнато место или остар каменлив врв' е вложен во основата на неколку топоними од Тиквешкијата: *Кукол* - камен, врв на каменот (с. Галиште, Кавадаречко); *Кукул'адец* - ниви, орање (с. Тимјаник, Неготинско); *Кукулис* - карпа во шума и пасиште (с. Клиново, Кавадаречко) и *Кукул'јејшо* - нива, дабова и габрова шума (с. Клиново, Кавадаречко).

Во топонимијата на Тиквешкиот регион нотиравме и два микропонима *Тикленик* и *Тиклик* во кои е вложена дијалектната лексема *џишкла*, чие значење е 'плосната скала којашто се цепи; камена плоча со која се покриваат куќите, камена плоча на која се пече леб или други печива. Овој дијалектизам води потекло од латинската лексема *tegula*, чиј сигнатур во соодветниот јазик гласи 'камена или прстенеста плоча'¹⁹.

Лексемата *џлајшо* (< лат. им. *plato*)²⁰ ја препознаваме во основата на неколку топоними од Тиквешко. Тоа се топонимите: *Плајшоњок* - мало рамниште во кое се собира вода (с. Треник, Неготинско); *Плајшоњок* - тумбичка, ридно место во кое има дрвен јаглен (с. Тимјаник, Неготинско) и *Плојшоњок* – ритче (с. Дуброво, Неготинско).

Лексеми од германско потекло

Во нашиот материјал од теренот се издвои и еден топоним во чија основа е вложен германизам. Станува збор за апелативот *кеселец* (< герм. *kessel*) со значење 'котел'²¹. Со директна топонимизација на деминутивната форма од овој апелатив која гласи *кеселец* настанал микропонимот *Кеселец*, со кој се именува дол, во кој повремено се собира вода. Овој топоним е нотран во с. Горни Дисан, Неготинско.

Лексеми од турско потекло

Како што кажавме и претходно најголемиот процент на апелативи од туѓо потекло, вложени во топонимите од Тиквешкиот регион, ѝ припаѓаат на турската лексика. Тоа најверојатно се должи на тоа што турското владеење било најдолго и последно туѓинско владеење во оваа област. Во продолжение од статијата ние нема да ги земеме пре-

¹⁸ О. Иванова, *Речник на топонимите во областа на сливото на Брегалница*, Скопје 1996, 347.

¹⁹ Сп. топ. *Тиклије* кај Г. Христов, *Месиниите имена в Маданско*, Софија 1964, 311.

²⁰ Б. Видоески, *Географската терминологија во дијалектите на македонскиот јазик*, Скопје 1999, 109.

²¹ М. Фасмер, *Этимологический словарь русского языка*, II, Москва 1967, 226.

двид сите топоними во кои е забележана турска основа²². По овој повод ќе се задржиме на неколку ојконими, како и на поголем број топоними во кои се вградени географски апелативи, земјоделски термини и сточарски апелативи од турско потекло.

Од макротопонимите овде ќе ги издвоиме имињата на селата *Демир Капија*, *Иберли*, *Кесендре*, *Мајден* и *Чифлик*.

Името *Демир Капија* е турски назив за средновековниот град *Про-сек*. Ова име е сложено име составено од придавката *демир* со значење ‘железен’ и именката *капија* која претставува словенска варијанта на турската именка *кари*. Името *Демир Капија* во буквален превод би гласело ‘железна капија’, но тоа не значи дека овде буквално постоела некаква железна капија, ами името е метафорично и треба да означува ‘непристапно, опасно место за премин’²³.

За селото *Иберли* од истражувањата на В. Радовановиќ кои биле вршени во Тиквеш и Раец во почетокот на дваесеттиот век дознаваме дека тоа било формирано кон крајот на XVII век од јуручки сточари. Ова денес веќе напуштено село било поставено на десната присојна страна од Јуручката Река, високо над Демир Капија. Според својата форма ојконимот *Иберли* претставува етник добиен од топонимот *Ибер + суфиксот *-ли* (< тур. суф. *-li*) и означува ‘човек што потекнува од месноста *Ибер. Основата *ибер-* во турскиот јазик не е позната. Оваа основа не може да се изведе од лично име, зашто ваков антропоним досега не е нотран во турската антропонимиска номенклатура. Од нашето истражување, спроведено врз некои лексеми од тјуркските јазици, дојдовме до една лексема за која со голема доза на резерва би можеле да претпоставиме дека е вложена во основата *ибер-*. Тоа е лексемата *bert*²⁴ која ѝ припаѓа на географската терминологија и означува ‘непристапно, тешко проодно место’, што значи дека првичната форма на овој топоним би гласела *Иберѝли. Вокалот *и* во почетната позиција претставува протетички глас, а консонантот *ѝ* пред ликвидот *л* отпаднал²⁵, па се добила денешната форма *Иберли*. Со оглед на

²² За ова поопширно в: Е. Јачева-Улчар, *Турски лексеми во ѝојонимијата на Тиквешкиот регион*, Зб. реферати од XXIX Научна конференција одржана во Охрид, 19-20 август 2002, Скопје, 2003, 440-445.

²³ А. Урошевиќ, *Из ѝјурске ѝојонимије у Србији и Македонији (ѝри Демир Капије)*, Zbornik referata i materijala V Jugoslovenske onomastičke konferencije, Sarajevo 1985, 37.

²⁴ О. Т. Молчанова, *Историческая связь ѝјурской ѝојонимии Горного Алтая и Тувы*, Историческая ономастика, Москва 1977, 274.

²⁵ Оваа појава на отпаѓање на *ѝ* пред *л* се забележува и кај именката *чифлик* < тур. им *çiftlik*. ‘имот посед’.

местоположбата на ова село не е исклучена можноста селото да било именувано така според неговата географска поставеност.

Ситуацијата со ојконимот *Кесендре* за нас е нешто појасна. Ојконимот *Кесендре* претставува сложен топоним составен од компонентите: *kesen* и *dere*. Формата *kesen* претставува активен партицип на презентот од тур. глагол *kesmek* со значење ‘сече, пресекува’. Активниот партицип на презентот во турскиот јазик се образува така што на ифинитивната основа ѝ се додава наставката *-en* или *-an* во зависност од вокалната хармонија, која е карактеристична за турскиот јазик. Лексемата *dere* како вид збор е именка и означува ‘дол, река’. Партиципната форма и именката се споиле во една зборформа која ги поврзува заеднички акцент. Под влијание на динамичниот акцент првиот вокал *e* во именката *dere* отпаднал, па се добила денешната форма *Кесендре*. Од сево кажано погоре излегува дека семантиката на овој ојконим би била: ‘долина или река ишио пресекува’. Со оглед на географската поставеност на селото, кое лежи на просторот во северното подножје на планината *Кобиларник*, и високо над долината *Куриша* којашто ја сече, сметаме дека нашата претпоставка наоѓа своја потврда и на теренот²⁶.

Имињата на селата *Мајден* и *Чифлик*, пак, се добиени со директна топонимизација на турските лексеми *маден* и *чифлик*. Значењето на лексемата *маден* е ‘рудник, руда или метал’, а на лексемата *чифлик* која потекнува од турскиот апелатив *çiftlik* значењето е ‘имот, посед’.

Во продолжение по азбучен редослед ќе ги наведеме микропонимите во кои се вложени географски, земјоделски и сточарски апелативи, кои имаат именска основа. Најпрво ги издвојуваме географските апелативи. Турскиот апелатив *алиј* со значење ‘височина’ е вграден во сложеното име *Сиври Алиџ*; апелативот *даџ* < тур: *dağ* со значење ‘гора, планина’ во топонимите: *Даџиџе*, *Карада*, *Карадаџ*; *Сóкол Даџ*; именката *дере* со значење ‘рекичка, речица, дол’ во топонимите *Арамидерец*; *Ада Дереси*, *Коџа Дере*, *Коџа Дереси*; апелативот *дуз* < тур. *düz*, *düzenlik* со значење ‘рамниште, рамно место’ во топонимот *Дузалан*; именката *кран* со значење ‘пресека’ во сложените имиња *Јели Кран* и *Сиври Кран Теје*; лексемата *џаши* со значење *камен* во топонимите: *Аџдаш* добиен од *Ак Таш* со едначење по звучност, потоа во *Босџаши*, *Кара Таш*, *Кариџаши*, *Ташлак* и *Орел Таш*; апелативот *џеје* со значење ‘врв на рид или на планина, чукар’ се нашол во основата на

---

²⁶ За овој ојконим поопширно кај Е. Јачева-Улчар, *За некои ојконими од Тиквешкиот регион*, сп. *Balkanoslavica* 30-31, Прилеп 2002, 202.

топонимите: *Теџе*, *Теџеџо*, како и во сложените: *Брајче Теџеси*, *Курџи Теџе* кое паралелно се именува и како *Волчо Теџе*, потоа *Кърџ Теџе*, *Сиври Кран Теџе*, *Сиври Теџе*.

Од турските земјоделски апелативи, во топонимијата на Тиквешкиот регион се вградени следниве апелативи: *авлија* (< тур. им. *avlı* со значење 'двор, заградено место' во топонимот *Авлиџиџе* чиешто македонско име гласи *Оџра'диџиџе*; именката *бавча* со значење 'градина' е вградена во следниве топоними *Бáфчиџиџе*; *Цандова Бавча* и *Шумáновџиџе Бафчи*; лексемата *џарла* со значење *нива* во топонимот *Паџаз Тарла*; именката *бучук* со која се означува 'дрвен сад за мерење жито'²⁷ е вградена во топонимот *Бучукниџа*. Сточарски апелативи од турско потекло кои се среќаваат на територијата на Тиквешкијот регион се следниве: именката *џор* со кој се означува 'плет од гранчиња' е вграден во топонимот *Ивáн Тор*; апелативот *чаир* со значење 'ливада, пасиште' е вграден во топонимот *Челевџс Чајрлар*, чиј македонски еквивалент гласи *Челевџки Ливади*²⁸.

На крајот би сакале да заклучиме дека презентираниот материјал е само мал сегмент од богатиот топонимски материјал кој, сè уште, живее на теренот и кој како таков нуди широки можности за богато и плодно истражување.

Foreign lexemes in the Tikvesh region toponymy.

Summary

Our research has been focused on the lexemes of different origins that can be found within the Tikvesh regional toponymy. This article has emphasized several toponyms that possess appellatives from the old Balkan linguistic substratum, Greek, Latin, German and Turkish.

Кljučне rijeчи: makedonski toponimi, apelativi, ojkonimi, antroponimi

Key words: Macedonian place-names, appellatives, anthroponyms

---

²⁷ Љ. Станковска, *Топонимиџе со суфиксоџи -иџа во Македониџа*, Скопје-Прилеп 2001, 71.

²⁸ Турските лексеми во нивната оригинална форма се преземени од *Турско-српскиоџи речник (Türkçe-srpça sözlük)* од авторите: Prof. Dr. Slavoljub Đinđić, Doc. Dr. Mirjana Teodosijević i Prof. Dr. Darko Tanasković, издаден во Анкара, 1997 год.